

นิพนธ์ต้นฉบับ

Received: June 22, 2020;

Accepted: November 29, 2020;

Published: December 15, 2020

การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมและปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Environmental Health Management and Factors Affecting to Environmental Health Management in Child Development Center

โสเมศิริ เดชารัตน์¹ พิริยะลักษณ์ เพชรห้วยลึก¹ ธนวรรณ บัวเจริญ¹ ดุสิต พรหมอ่อน¹
คณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง¹

Somsiri Decharat¹ Piriyalux Phethuayluk¹ Thanawan Buacharoen¹ Dusit Phromon¹
Faculty of Health and Sports Science, Thaksin University, Phatthalung Campus

บทคัดย่อ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระดับการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและศึกษาปัจจัยบริหารที่มีผลต่อการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมใน 33 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดพัทลุง โดยใช้แบบสอบถามการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมเป็นแบบสอบถามระดับ 5 ซึ่งค่าความถูกต้องของเนื้อหาคือ 0.985 ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษานี้ประกอบไปด้วยครู ผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่ด้านสิ่งแวดล้อมจำนวน 246 คน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ข้อมูลถูกรวบรวมระหว่างเดือนตุลาคม 2019 ถึงมีนาคม 2020 สถิติความถี่ เปอร์เซ็นต์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการถดถอยอย่างง่ายถูกใช้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่าการจัดการสุขาภิบาลที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับสูง (3.49 ± 0.47) ในขณะที่ระดับการจัดการสุขาภิบาลอาหาร (3.25 ± 0.39) การจัดการสุขาภิบาลน้ำประปา (3.25 ± 0.39) และการจัดการขยะมูลฝอย (3.12 ± 0.27) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ปัจจัยการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถนำมาร่วมกันอธิบายความผันแปรของการบริหารจัดการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์อยู่ที่ร้อยละ 72.2 ($R^2 = .722$) ในระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมความรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมให้บุคลากรมีความจำเป็นเพื่อส่งเสริมให้มีการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ปัจจัยการบริหาร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Corresponding author: โสเมศิริ เดชารัตน์, E-mail: Somsiri_9@hotmail.com

Original article

Abstract

Received: June 22, 2020;

Accepted: November 29, 2020;

Published: December 15, 2020

The Child Development Center is a part of the Local Administrative Organization. We conducted a survey study with the aim to evaluate the appropriate level of environmental health management and investigate the management factors affecting environmental health management in 33 Children's Development Centers in the Phatthalung Province. The environmental health management questionnaire had a 5-point scale with the content validity value of 0.985. Participants in this study were 246 people consisting of teachers, parents, and sanitation technical officers. Participants were enrolled in this study by purposive sampling method. The data was collected between October 2019 and March 2020. We analyzed our data using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, standard deviation, and simple linear regression.

Our study found that the residential sanitation management was at a high level (3.49 ± 0.47), while the levels of food sanitation management (3.25 ± 0.39), water supply sanitation management (3.25 ± 0.39), and solid waste management (3.12 ± 0.27) were at medium level. The study showed that environmental health management factors affecting the implementation of environmental health of child development centers and can be used together to explain the variation in the environmental health management at 72.2 percent ($R^2 = 0.722$) at the significance level of 0.05. Our findings suggest that a person with knowledge of environmental health should promote appropriate environmental health operations that are relevant for children.

Keywords: Environmental health management, management factors, child development center

Corresponding author: Somsiri Decharat, E-mail: Somsiri_9@hotmail.com

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไปสู่ส่วนท้องถิ่นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดบทบาทหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะ กำหนดการจัดสรรภาษีระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การจัดบริการสาธารณะ และการจัดโครงสร้างพื้นฐานเพื่อบริการประชาชน และพันธกิจสำคัญประการหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการดูแลเด็กเล็กโดยดำเนินงานผ่านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บนพื้นฐานสำคัญที่ต้องตระหนักว่าเด็กเป็นทรัพยากรที่มีค่าเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นอนาคตของประเทศชาติจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของเด็ก การส่งเสริมพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน ที่เหมาะสมกับวัย ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและจริยธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง (Madwungsang, Pinyoanuntapong, Pinyoanuntapong, & Boonthima, 2017) ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ได้สัมผัสกับเด็กเล็ก และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/โรงเรียนอนุบาลเป็นสถาบันลำดับต่อมาที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเด็ก การเสริมสร้างความปลอดภัยในกลุ่มเด็กเล็กรวมทั้งการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม ความบกพร่องในการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดอันตรายในเด็ก เช่น กรณี ระดับตะกั่วในเลือดเด็กเกินเกณฑ์มาตรฐานในพื้นที่อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก (Institute of Children's Health, 2010) อุบัติการณ์การเกิดโรคมือเท้าปากในกลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี (Department of Disease Control, Ministry of Public Health, 2018) เป็นต้น

การจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (Department of Government Promotion, Ministry of Interior, 2020) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการดูแลเด็กปฐมวัยในเวลากลางวัน ช่วงอายุทารกแรกเกิดถึง 6 ปี หรือก่อนเข้าเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ประกอบด้วยมาตรฐาน 3 ด้าน จำนวน 17 ตัวบ่งชี้ (สำหรับเด็กอายุ 3 ปี ถึง 6 ปี) ซึ่งหนึ่งในตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยสนใจ คือ ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย ซึ่งต้องคำนึงถึงการจัดการสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกให้เหมาะสมและความปลอดภัยกับเด็กเล็ก ทั้งด้าน โครงสร้างอาคารสถานที่ สนามเด็กเล่นและสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม ที่สะอาดและปลอดภัย เป็นต้น (Department of Health, Ministry of Public Health, 2013)

ดังนั้น การจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่เด็กเล็ก เนื่องจากการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นตัวแทนของผู้ปกครอง ครูและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากการลงพื้นที่ พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการดำเนินงานตามภาระหน้าที่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องรับผิดชอบให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้ง 6 ด้าน คือ มาตรฐานด้านการบริหาร ด้านบุคลากร ด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการ ด้านการมีส่วนร่วม การส่งเสริมเครือข่ายโดยมีลักษณะการดำเนินงานที่เป็นอิสระและขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมภายใต้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ยังขาดความเข้มแข็งในด้านวิชาการ ขาดทักษะและเทคนิคที่จำเพาะของงาน เช่น การดำเนินงานด้านสุขาภิบาลอาหาร การจัดการน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด เป็นต้น (Decharat, 2019) อย่างไรก็ตามจากการทบทวนข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในประเทศไทย พบว่ามีจำนวนหลายชิ้นแต่การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ของจังหวัดพัทลุงยังมีน้อยโดยเฉพาะผลการศึกษางานวิจัย ดังนั้น ทีมวิจัยจึงเกิดคำถามว่า การจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงสนใจที่จะศึกษาความเหมาะสมในการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็ก จังหวัดพัทลุง และศึกษาระดับการบริหารการจัดการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดพัทลุง เพื่อประโยชน์ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมมีความเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินความเหมาะสมในการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็ก จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็ก จังหวัดพัทลุง
3. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งต่อการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็ก จังหวัดพัทลุง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.2562

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 66 ศูนย์ ในพื้นที่ 3 อำเภอ คือ อำเภอป่าพะยอม อำเภอควนขนุนและอำเภอกงหรา ในจังหวัดพัทลุง ดังนั้น ผู้วิจัยทำการคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากประชากร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งหมด 66 ศูนย์ ในพื้นที่ 3 อำเภอ จังหวัดพัทลุง (Department of Local Government Promotion, 2019)

การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจะคำนวณตามลักษณะของอัตราส่วนที่คิดเป็นร้อยละ 50 ของกลุ่มประชากร (Neuman,1991) ดังนั้น การคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่ร้อยละ 50 ของกลุ่มประชากร (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก) ทั้งหมด 66 ศูนย์ จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 33 แห่ง การศึกษาครั้งนี้มีวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการไม่ใช้ความน่าจะเป็นโดยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีเกณฑ์คัดเลือกเข้าและคัดเลือกรายการดังนี้

เกณฑ์คัดเลือกเข้าสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นพื้นที่ คือ

- 1) เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ตั้งใน 3 อำเภอที่ผู้วิจัยเจาะจงต้องการศึกษา
- 2) ยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัยตลอดโครงการด้วยความสมัครใจ

เกณฑ์คัดเลือกรายการ คือ เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ตั้งนอกเขต 3 อำเภอที่ผู้วิจัยเจาะจงต้องการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างมนุษย์ คือ ครูพี่เลี้ยงในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครองเด็กเล็ก และบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแลงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม จำนวนทั้งหมด 246 คน ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 33 แห่ง สำหรับกลุ่มตัวอย่างมนุษย์ผู้วิจัยทำการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยพยายามเก็บตัวอย่างเท่าที่จะทำได้ตามที่มีอยู่หรือที่ได้รับความร่วมมือ ตัวอย่างที่ได้จึงเป็นกรณีที่เผลอหรือยินดีให้ความร่วมมือหรืออยู่ในสถานที่หรือตกอยู่ในสภาวะดังกล่าวตามจำนวนที่ต้องการ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ 1) ตัวแทนผู้ปกครอง รวม 180 คน 2) ผู้รับผิดชอบงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของ อบท. 1 คน รวม 33 คน 3) ตัวแทนครู ศพด. 1 คน รวม 33 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 246 คน

เกณฑ์คัดเลือกเข้าสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นมนุษย์ คือ

- 1) เป็นครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ต้องการศึกษา
- 2) เป็นผู้ปกครองของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ต้องการศึกษา
- 3) เป็นบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งอยู่

- 4) ยินดีเข้าร่วมวิจัยด้วยความสมัครใจ

เกณฑ์คัดเลือกรายการสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นมนุษย์ คือ

- 1) เป็นครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่นๆ
- 2) เป็นผู้ปกครองของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่นๆ
- 3) เป็นบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ
- 4) ไม่ยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยความสมัครใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับความรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมหรือผ่านสื่อสังคมในการเผยแพร่ข้อมูลด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม การเตรียมความพร้อมฉุกเฉิน และการควบคุมโรคติดต่อ

ตอนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมในการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 33 แห่ง ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์จากเกณฑ์มาตรฐานของมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2556) แบบประเมินประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขาภิบาลที่พักอาศัย จำนวน 4 ข้อ 2) ด้านสุขาภิบาลอาหาร จำนวน 3 ข้อ 3) ด้านสุขาภิบาลน้ำดื่ม น้ำใช้ จำนวน 2 ข้อ 4) ด้านการจัดการน้ำเสีย จำนวน 1 ข้อ และ 5) ด้านการจัดการขยะมูลฝอย จำนวน 4 ข้อ แบบประเมินดังกล่าวผู้วิจัยจะประเมินความเหมาะสมด้วยตนเอง

ลักษณะแบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) ได้แก่ 5 = เหมาะสมมากที่สุด, 4 = เหมาะสมมาก, 3 = เหมาะสมปานกลาง, 2 = เหมาะสมน้อย, 1 = เหมาะสมน้อยมาก

เกณฑ์การแปลผลค่าคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับแบบประเมินความเหมาะสมในการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (Kadsing, 1995) มีความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายความว่า เหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายความว่า เหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายความว่า เหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายความว่า เหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายความว่า เหมาะสมน้อยมาก

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็ก จังหวัดพัทลุง ผู้ทำแบบสอบถาม จำนวนทั้งหมด 246 คน โดยแบ่งเป็น 6 ประเด็น ดังนี้คือ 1) กลยุทธ์ขององค์กรด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม 2) โครงสร้างองค์กรระบบการปฏิบัติงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม 3) บุคลากรรับผิดชอบด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม 4) ทักษะ ความรู้ ความสามารถด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม 5) รูปแบบการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม 6) ค่านิยมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ

ลักษณะแบบสอบถาม ตอนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) ได้แก่ 5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยมาก

เกณฑ์การแปลผลค่าคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็ก (Kadsing, V, 1995) มีความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายความว่า เห็นด้วยมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายความว่า เห็นด้วยมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายความว่า เห็นด้วยปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายความว่า เห็นด้วยน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายความว่า ไม่เห็นด้วยน้อยมาก

การสร้างเครื่องมือในการศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร ที่จะศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม รวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากเอกสาร และงานวิจัย เพื่อนำมา เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยกำหนดขอบเขตและเนื้อหาให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมาย สร้างแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง

เชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.75-1.00 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องแล้ว ไปทดลองใช้กับหัวหน้าศูนย์เด็กเล็ก/รักษาการ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็กและผู้รับผิดชอบงานด้านสิ่งแวดล้อม ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.985 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขจนเรียบร้อยแล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการบริหาร ได้แก่ กลยุทธ์ขององค์กรด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมโครงสร้างองค์กรระบบการปฏิบัติงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ความเหมาะสมของบุคลากรรับผิดชอบด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ทักษะ ความรู้ ความสามารถด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม รูปแบบการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และค่านิยมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) วิเคราะห์ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression) Linear Regression หรือ การวิเคราะห์การถดถอยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป มีค่าตัวแปร x และ y ที่มีความสัมพันธ์กันหลายๆ ครั้ง เพื่อนำมาหาสมการความสัมพันธ์โดยเป็นความสัมพันธ์แบบเชิงเส้น (Linear)

จริยธรรมวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ผ่านการรับรองให้ดำเนินการวิจัยจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ รหัสโครงการ COA No. TSU 2019-010 REC No. 059

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านความรู้และการปฏิบัติตนด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มครูผู้ดูแลเด็กเล็ก/บุคลากรของ อบต. กลุ่มครูพี่เลี้ยงเด็กหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กใน ศพด. และกลุ่มผู้ปกครองเด็ก จำนวน 246 คน (ตารางที่ 1) พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 234 คน เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 95.1) และจำนวน 12 คน เป็นเพศชาย (ร้อยละ 4.9) มีจำนวน 158 คน (ร้อยละ 64.2) ของกลุ่มตัวอย่างมีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 36 ปีและมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 88 คน (ร้อยละ 35.8) มีอายุมากกว่า 36 ปี กลุ่มตัวอย่างมีตำแหน่งเป็นบุคลากรของ อบต. จำนวน 33 คน (ร้อยละ 13.4) ผู้ดูแลเด็กหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กใน ศพด. จำนวน 33 คน (ร้อยละ 13.4) และผู้ปกครองของนักเรียน จำนวน 180 คน (ร้อยละ 73.2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จำนวน 180 คน (ร้อยละ 73.2) มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ส่วนใหญ่เคยรับข่าวสารความรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมผ่านสื่อสังคมเกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพ การเตรียมพร้อมฉุกเฉิน และการควบคุมโรคติดต่อ จำนวน 196 คน (ร้อยละ 79.7) ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการสำรวจข้อมูลส่วนบุคคลในกลุ่มครูของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง และบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (n = 246)

	ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	12	4.9
	หญิง	234	95.1
อายุ	≤ 36 ปี	158	64.2
	>36 ปี	88	35.8
	ค่าเฉลี่ย ± ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน: 36±12 ปี		
ระดับการศึกษา	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	180	73.2
	สูงกว่าปริญญาตรี	66	26.8
ตำแหน่ง	บุคลากรของ อบท	33	13.4
	กลุ่มพี่เลี้ยงเด็กหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก	33	13.4
	ผู้ปกครอง	180	73.2
เคยรับการอบรมเกี่ยวกับความรู้ด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อม ผ่านสื่อสังคมใน	เคย	196	79.7
	ไม่เคย	50	20.3
การเผยแพร่ข้อมูลสุขภาพ การเตรียมความพร้อมฉุกเฉิน และการควบคุมโรคติดต่อ			

2. ผลการประเมินความเหมาะสมในการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดพัทลุง ผลการสำรวจความเหมาะสมในการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภายใต้การดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประยุกต์จากเกณฑ์มาตรฐานของมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2556) ผลการศึกษาภาพรวมด้านการจัดการด้านสุขาภิบาลที่พิกาศัย มีความเหมาะสมในการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมระดับมาก (3.49 ± 0.47) การจัดการด้านสุขาภิบาลอาหาร มีความเหมาะสมระดับ ปานกลาง (3.25 ± 0.39) การจัดการสุขาภิบาลด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ มีความเหมาะสมระดับปานกลาง (3.25 ± 0.39) การจัดการน้ำเสีย มีความเหมาะสมระดับ ปานกลาง (2.88 ± 0.26) และการจัดการขยะมูลฝอยมีความเหมาะสมระดับ ปานกลาง (3.12 ± 0.27) ตามลำดับ อย่างไรก็ตามผลการศึกษารายข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยสุดของแต่ละด้านพบว่า ด้านสุขาภิบาลที่พิกาศัย หัวข้อความเหมาะสมด้านร่างกายมีความเหมาะสมปานกลางและมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด (3.01 ± 0.43) ด้านสุขาภิบาลอาหาร หัวข้อความเหมาะสมด้านสุขวิทยาส่วนบุคคลของผู้ปรุงและสัมผัสอาหารมีความเหมาะสมปานกลางและมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด (3.14 ± 0.38) ด้านสุขาภิบาลน้ำดื่ม น้ำใช้ หัวข้อความเหมาะสมความปลอดภัยทางชีวภาพของน้ำดื่ม น้ำใช้ด้วยน้ำยาทดสอบ SI-2 มีความเหมาะสมปานกลาง และมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด (2.88 ± 0.28) ด้านการจัดการขยะมูลฝอย หัวข้อความเหมาะสมด้านการกำจัด มีความเหมาะสมปานกลางและมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด (2.79 ± 0.28) ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมในการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็ก จังหวัดพัทลุง (n=33)

ความเหมาะสมของการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ระดับความเหมาะสมของการจัดการ (n, ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย±SD, แปรผลระดับความเหมาะสม
	น้อยมาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
สุขาภิบาลที่พักอาศัย						
ความเหมาะสมด้านร่างกาย	0	3 (9.10) 2.42±0.42	15(45.45) 2.68±0.47	15(45.45) 3.94±0.41	0	ปานกลาง 3.01±0.43
ความเหมาะสมด้านจิตใจ	0	0	0	27(81.81) 3.84±0.65	6(18.19) 4.30±0.43	มาก 4.07±0.54
ความเหมาะสมด้านความปลอดภัย	0	0	5(15.15) 2.98±0.40	25(75.75) 3.68±0.65	3(9.10) 4.25±0.49	มาก 3.63±0.51
สามารถป้องกันการเกิดโรคติดต่อได้	0	5(15.15) 2.41±0.39	8(24.24) 2.87±0.37	18(54.54) 3.53±0.43	2(6.07) 4.27±0.43	ปานกลาง 3.27±0.40
ภาพรวม						มาก 3.49±0.47
สุขาภิบาลด้านอาหาร						
ความเหมาะสมด้านการจัดการและควบคุมอาหารให้สะอาด	0	7(21.21) 2.34±0.31	8(24.24) 2.91±0.35	15(45.45) 3.69±0.46	3(9.10) 4.37±0.49	ปานกลาง 3.32±0.40
ความเหมาะสมด้านสุขวิทยาส่วนบุคคลของผู้ปรุงและสัมผัสอาหาร	0	15(45.45) 2.49±0.29	10(30.31) 2.97±0.40	8(24.24) 3.98±0.47	0	ปานกลาง 3.14±0.38
สภาพแวดล้อมของโรงอาหารพื้นที่รับประทานอาหาร	0	18(54.54) 2.57±0.32	5(15.15) 3.37±0.47	10(30.31) 3.95±0.40	0	ปานกลาง 3.29±0.39
ภาพรวม						ปานกลาง 3.25±0.39
สุขาภิบาลน้ำดื่ม น้ำใช้						
ความเพียงพอของปริมาณน้ำ	2(6.07) 1.58±0.03	7(21.21) 2.55±0.35	17(51.51) 3.29±0.36	7(21.21) 4.15±0.35	0	ปานกลาง 2.89±0.27
ความปลอดภัยทางชีวภาพของน้ำดื่ม น้ำใช้ด้วยน้ำยาทดสอบ SI-2	7(21.21) 1.55±0.02	9(27.27) 2.59±0.39	15(45.45) 3.22±0.33	2(6.07) 4.17±0.41	0	ปานกลาง 2.88±0.28
ภาพรวม						ปานกลาง 2.88±0.27
การจัดการน้ำเสีย						
ความเหมาะสมในการจัดการด้านน้ำเสียและสิ่งปฏิกูล	7(21.21) 1.56±0.02	8(24.24) 2.50±0.32	13(39.40) 3.39±0.29	5(15.15) 4.09±0.43	0	ปานกลาง 2.88±0.26

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมในการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็ก จังหวัดพัทลุง (n=33) (ต่อ)

ความเหมาะสมของการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ระดับความเหมาะสมของการจัดการ (n, ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย±SD, แปรผลระดับความเหมาะสม
	น้อยมาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
การจัดการขยะมูลฝอย						
การจัดเก็บรวบรวมขยะ	-	8(24.24) 2.32±0.21	12(36.36) 3.35±0.34	13(39.40) 4.18±0.45	0	ปานกลาง 3.28±0.33
การขนส่งขยะ	-	8(24.24) 2.34±0.30	12(36.36) 3.32±0.30	13(39.40) 4.10±0.37	0	ปานกลาง 3.25±0.32
การกำจัด	-	16(48.49) 2.20±0.29	17(51.51) 3.38±0.28	0	0	ปานกลาง 2.79±0.28
การนำกลับมาใช้ใหม่	-	18(54.53) 2.24±0.25	13(39.40) 3.31±0.21	2(6.07) 3.98±0.09	0	ปานกลาง 3.17±0.18
ภาพรวม						ปานกลาง 3.12±0.27

3. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็ก จังหวัดพัทลุง

ผลการศึกษาพบว่าระดับการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของแต่ละด้านในภาพรวมพบว่าระดับการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก (3.23±0.22) เมื่อรายงานเป็นรายด้าน พบว่ากลยุทธ์ขององค์กรด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก (3.42±0.45) ด้านการบริหารโครงสร้างองค์การระบบการปฏิบัติงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก (3.38±0.19) ด้านบุคลากรรับผิดชอบด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง (2.99±0.17) ด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง (2.96±0.15) ด้านรูปแบบการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง (3.31±0.20) และค่านิยมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (3.33±0.20) อย่างไรก็ตามผลการศึกษาด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยสุด คือ ทักษะ ความรู้ความสามารถด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (2.96±0.15) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ระดับการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็ก จังหวัดพัทลุง (n= 246)

ปัจจัยการบริหารต่อการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ระดับการบริหารจัดการ (n, ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย±SD, แปรผลระดับความเหมาะสม
	น้อยมาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
1. กลยุทธ์ขององค์กรด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	0	0	132 (53.60)	114 (46.40)	0	มาก 3.42±0.45
2. โครงสร้างองค์การระบบการปฏิบัติงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	0	0	125(50.80)	121(49.20)	0	มาก 3.38±0.19
3. บุคลากรรับผิดชอบด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	0	45(18.20)	135(54.80)	66(27.00)	0	ปานกลาง 2.99±0.17

ตารางที่ 3 ระดับการบริหารการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็ก จังหวัดพัทลุง (n= 246) (ต่อ)

ปัจจัยการบริหารจัดการด้าน อนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก	ระดับการบริหารจัดการ (n, ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย $\pm$ SD, แปรผลระดับ ความเหมาะสม
	น้อย มาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
4. ทักษะ ความรู้ ความสามารถด้าน อนามัยสิ่งแวดล้อม	0	62(25.20) 2.49 $\pm$ 0.17	114(46.35) 2.90 $\pm$ 0.13	70(28.45) 3.49 $\pm$ 0.15	0	ปานกลาง 2.96 $\pm$ 0.15
5. รูปแบบการบริหารจัดการด้าน อนามัยสิ่งแวดล้อม	0	54(21.95) 2.39 $\pm$ 0.19	135(54.88) 2.82 $\pm$ 0.15	37(15.04) 3.59 $\pm$ 0.23	20(8.13) 4.45 $\pm$ 0.26	ปานกลาง 3.31 $\pm$ 0.20
6. ค่านิยมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	0	32(13.00) 2.22 $\pm$ 0.12	84(34.14) 2.97 $\pm$ 0.19	89(36.17) 3.67 $\pm$ 0.25	41(16.69) 4.47 $\pm$ 0.25	ปานกลาง 3.33 $\pm$ 0.20
ภาพรวม						มาก 3.23 $\pm$ 0.22

4. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดพัทลุง ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ปัจจัยด้านกลยุทธ์ขององค์กร โครงสร้างองค์กร บุคลากรผู้รับผิดชอบ ทักษะความรู้ความสามารถ รูปแบบการบริหารจัดการและค่านิยมส่งผลต่อการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถนำมาร่วมกันอธิบายความผันแปรของการบริหารจัดการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยรวมได้ร้อยละ 72.2($R^2 = .722$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็ก จังหวัดพัทลุง (n=246)

ปัจจัยการบริหาร	β	SE β	Beta	t	Sig.
1. กลยุทธ์ขององค์กรด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	.081	.021	.110	3.461	<0.001
2. โครงสร้างองค์การ ระบบการปฏิบัติงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	.053	.024	.072	2.198	0.029
3. ความเหมาะสมเฉพาะตำแหน่งของบุคลากร รับผิดชอบด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	.569	.049	.781	16.234	<0.001
4. ทักษะ ความรู้ ความสามารถด้านอนามัย สิ่งแวดล้อม	.489	.028	.528	15.487	<0.001
5. รูปแบบการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	.573	.047	.675	17.237	<0.001
6. ค่านิยมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	.055	.024	.068	2.154	0.027

Constant (β_0) = 1.254 R = .752 R square = .594 Adjusted R square = .659 F = 609.348**

นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

อภิปรายผล

ผลการประเมินความเหมาะสมในการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็ก จังหวัดพัทลุง พบว่า โดยภาพรวมการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก ซึ่งผลการดำเนินงานสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (Department of Government Promotion, Ministry of Interior, 2020) และเกณฑ์มาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (Department of Health, Ministry of Public Health, 2013) อย่างไรก็ตามผลการศึกษาพบว่าภาพรวมของศูนย์

พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการจัดการสุขาภิบาลอาหาร การจัดการสุขาภิบาลน้ำดื่ม น้ำใช้ และการจัดการขยะมูลฝอยมีความเหมาะสมระดับปานกลาง สอดคล้องกับการศึกษาของ Boodjun (2011) ที่พบว่าผลการศึกษาดำเนินงาน ของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภายใต้กำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบลเป้า อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการบริการจัดการที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุดคือด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ซึ่งการดำเนินงานตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภายใต้ การกำกับดูแลของ องค์กรบริหารส่วนตำบลเป้าทุกด้านมีผลอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และ ความปลอดภัย อยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาของ Mitrsothap, Khoomkhinam, Phengsawat, & Steannoppakao. (2018) ที่พบว่ารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน สอดคล้องกับมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 6 ด้าน สำหรับการ วิจัยในครั้งนี้ ผลการสำรวจด้านสุขาภิบาลอาหารพบว่า สุขวิทยาส่วนบุคคลของผู้ปรุงและสัมผัสอาหารด้าน สภาพแวดล้อมของสถานที่ปรุงอาหารยังไม่เหมาะสม เพราะมีการจ้างเหมาให้ผู้ประกอบการภายนอกทำอาหาร กลางวันสำหรับเด็กเล็กซึ่งบางส่วนประกอบ/ปรุงอาหารที่บ้านไม่ได้ประกอบ/ปรุงอาหารที่ ศพด. ดังนั้น การจะ ควบคุมขั้นตอนการทำอาหารให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลอาหารอาจไม่สามารถทำได้ ด้านสภาพแวดล้อมของสถานที่ ปรุงอาหารและอาคารสถานที่รับประทานอาหารยังไม่เหมาะสม พบว่า มีการประยุกต์พื้นที่ตัวอาคารเป็นจัดเตรียม ปรุงและรับประทานอาหาร ขณะเดียวกันพบว่าการจัดการขยะยังไม่เหมาะสมเพราะส่วนมากขยะที่เกิดขึ้นเป็นขยะ เปียกจึงทำให้เกิดการสะสมของแมลงวันและหนู ด้านการจัดการ สุขาภิบาลน้ำดื่ม น้ำใช้และสุขาภิบาลอาหาร พบว่า มากกว่าครึ่งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังบกพร่องในด้านความเพียงพอของปริมาณน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด และปลอดภัย จากการปนเปื้อนแบคทีเรีย ผลจากการสำรวจความปลอดภัยทางชีวภาพของน้ำดื่ม น้ำใช้ด้วยน้ำยาทดสอบ SI-2 พบว่า ตัวอย่างอาหาร น้ำดื่ม ภาชนะ และมือผู้ปรุง/สัมผัสอาหารของทุกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มากกว่าครึ่งหนึ่งของตัวอย่าง มี การปนเปื้อนโคลิฟอร์มแบคทีเรีย เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงของน้ำยาทดสอบ SI-2 จากสีม่วงเป็นสีเหลือง (Department of Health, Ministry of Public Health, 2015) สำหรับด้านการจัดการขยะมูลฝอยพบว่า มีจำนวน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 8 แห่ง (ร้อยละ 24) มีการจัดการที่ไม่เหมาะสม เช่น ภาชนะรองรับขยะมีสภาพชำรุด ไม่มีฝาปิด และมีการเก็บสะสมขยะในพื้นที่อาคาร เช่น บริเวณพื้นที่โรงครัว ห้องนอน เป็นต้น ทำให้เกิดแหล่ง เพาะพันธุ์ของแมลงวันรวมทั้งมีกลิ่นเหม็นดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปจากผลการศึกษา พบว่า การดำเนินงานด้าน อนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดพัทลุงที่ต้องปรับปรุง 3 ลำดับ ได้แก่ การจัดการด้านสุขาภิบาลน้ำ ดื่ม น้ำใช้ที่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยทางชีวภาพและความเพียงพอของปริมาณน้ำ การจัดการน้ำเสีย และการจัดการ ขยะมูลฝอย

ผลการศึกษาในระดับการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็ก จังหวัดพัทลุง ภาพรวมพบว่าการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก (3.23 ± 0.22) อย่างไร ก็ตามพบว่า ทักษะ ความรู้ ความสามารถด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม รูปแบบการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ค่านิยมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งพบว่าผู้รับผิดชอบงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม/ผู้ที่เกี่ยวข้อง กับการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น ครูพี่เลี้ยง หรือผู้รับผิดชอบงานด้านอนามัย สิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ยังขาดทักษะ ความรู้ ความสามารถด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและ รูปแบบการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (Lamjang & Amdonkloy, 2017) อาจเกี่ยวเนื่องจากเป็น สมรรถนะบุคคลของนักวิชาการด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม/อนามัยสิ่งแวดล้อมจะมีความจำเพาะและมีความชำนาญ การของวิชาชีพ (Kaewkitipong, Chen & Ractham, 2016) ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจพบว่าผู้ที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของกลุ่มพื้นที่ตัวอย่างที่ทำการศึกษายังไม่ได้เป็นนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมโดยตรง ทำให้ขาดความชำนาญของการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการศึกษาของ Karat, Rattanachuwong & Tunkaew (2015) พบว่าผลการเปรียบเทียบการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย มีสถานภาพแตกต่างกันอย่างมีระยะสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เนื่อง ผู้บริหารองค์การบริหารส่วน ตำบลมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการบริหารจัดการในภาพรวม ขององค์กร อาจจะมองข้ามประเด็นด้านอนามัย

สิ่งแวดล้อมไป และสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมยังเป็นปัญหาอันดับรองเมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาด้านอื่นที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะให้ความสำคัญ เช่น ปัญหาด้านโครงสร้างของอาคาร ปัญหาด้านสาธารณสุขเป็นต้น สรุปจากผลการศึกษา พบว่าการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กที่ต้องปรับปรุง 3 ลำดับ ได้แก่ ทักษะ ความรู้ ความสามารถด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และรูปแบบการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดพัทลุง พบว่าปัจจัยด้านกลยุทธ์ขององค์กร โครงสร้างองค์กร บุคลากรผู้รับผิดชอบ ทักษะความรู้ความสามารถ รูปแบบการบริหารจัดการและค่านิยมส่งผลต่อการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการศึกษาของ Boongasem, Klongsutjai & Rungsinan. (2017) ที่พบว่าปัจจัยศักยภาพการบริหารจัดการดำเนินงาน ด้านคนและเทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก

ข้อจำกัดในการศึกษาครั้งนี้บางช่วงเวลาได้เกิดสถานการณ์โควิด-19 ระบาดทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยและสมาชิกในกลุ่มตัวอย่างไม่ต่อเนื่อง รวมทั้งอุปสรรคในการเก็บแบบสอบถามในกลุ่มผู้ปกครองพบว่าผู้ปกครองหลายรายปฏิเสธการทำแบบสอบถามเพราะมีภารกิจอื่นที่รับเร่งกว่า ทำให้ใช้เวลานานในการเก็บแบบสอบถามในกลุ่มผู้ปกครอง อย่างไรก็ตามเมื่ออธิบายวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยผู้ปกครองส่วนมากก็เข้าใจ ทำให้สามารถเก็บแบบสอบถามได้ครบตามจำนวนที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

การนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการศึกษาครั้งนี้ประเด็นด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ควรปรับปรุงการดำเนินงานให้เหมาะสมเพิ่มมากขึ้น 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การจัดการด้านสุขาภิบาลน้ำดื่มที่ใช้ที่ควรคำนึงถึงความปลอดภัยทางชีวภาพและความเพียงพอของปริมาณน้ำ 2) การจัดการน้ำเสีย และ 3) การจัดการขยะมูลฝอยตามลำดับ
2. ในการศึกษาครั้งนี้ประเด็นด้านการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กที่ต้องส่งเสริมและปรับปรุง 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อเพิ่มทักษะ ความรู้ ความสามารถด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม 2) ความเหมาะสมด้านความรู้ความสามารถเฉพาะตำแหน่งของบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของอปท. และ 3) รูปแบบการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ ดังนั้น การส่งเสริมการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของครูพี่เลี้ยงและเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยการอบรมหลักสูตรด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาศักยภาพของครูพี่เลี้ยงและบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะประเด็นรายชื่อที่พบว่ามีค่าเฉลี่ยของผลการดำเนินงานน้อยที่สุด ได้แก่ การจัดการด้านสุขาภิบาลน้ำดื่มที่ใช้ที่ควรคำนึงถึงความปลอดภัยทางชีวภาพและความเพียงพอของปริมาณน้ำ การจัดการน้ำเสีย และการจัดการขยะมูลฝอย และประเด็นสุขาภิบาลอื่นๆ ที่มีความต้องการ รวมทั้งควรมีการพัฒนาหลักสูตรด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจในการบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่รับผิดชอบให้เหมาะสมเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนาแบบการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม
2. ควรมีการสร้างภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่หรือต่างพื้นที่ โรงพยาบาลระดับชุมชนในพื้นที่ เป็นสิ่งที่จำเป็น เนื่องจากสามารถขอรับการสนับสนุนในการนิเทศติดตามตรวจสอบ

การดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสนับสนุนเชิงวิชาการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ครูพี่เลี้ยง ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล และให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลและตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยเงินรายได้ มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเพณีทุนวิจัย บุรณาการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562 ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณสำหรับการสนับสนุนให้โครงการวิจัยบรรลุผลสำเร็จด้วยดี

References

- Boodjun, S. (2011). Children development center of local administrative organization :the case study of Pao subdistrict administrative organization in Trakan Phutphon in Ubon Ratchathani Province. Thesis. M.P.A. Public Administration. Ubon Ratchathani University. (in Thai)
- Boongasem, S., Klongsutjai, S.& Rungsinan, W. (2017). Administrative factors affecting small schools effectiveness in Nakhonsawan Primary Educational Service Area Office. *Humanities and Social Sciences Journal of Graduate School, Pibulsongkram Rajabhat University* , 11(1), 217-230. (in Thai)
- Decharat, S. (2019). Development of operational potential in environmental health and safety in the children's development center under the local administrative organization, Pa Phayom District, Phatthalung Province. (Complete academic services report) (in Thai)
- Department of Disease Control, Ministry of Public Health. (2018). *Health Data Center*. [Internet]. Available from: <https://www.moph.go.th/index.php/news/read/1271>.
- Department of Health, Ministry of Public Health. (2015). Food Test Guide 13 bacteria leaching to detect food contact container contamination. [Internet]. Available from: http://rldc.anamai.moph.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=73&Itemid=353.
- Department of Health, Ministry of Public Health. (2013). Children's Center Standard Guide. [Internet]. Available from: http://www.index.php?option=com_content&view=article&id=2137:2017-06-15-05-28-00&catid=67:2016-06-30-03-45-28&Itemid=106.
- Department of Local Government Promotion. (2019). Academic Cooperation Project between Department of Local Government promotion and Suan Dusit University. [Internet]. Available from: <http://dusitcenter.org/schools/?region=south&pc=93&prov=%E0%B8%9E%E0%B8%B1%E0%B8%97%E0%B8%A5%E0%B8%B8%E0%B8%87>.
- Department of Government Promotion, Ministry of Interior. (2020). National Early Childhood Development Standards. (2563). . [Internet]. Available from: <https://drive.google.com/file/d/1hC0023KFuJaUBJb6KpXgrdkGNEiOL3-y/view>.
- Institute of Children's Health. (2010). U.S. children's health institutes to identify Thai children at risk Man charged with murder ingesting cocaine The lead in the blood exceeds the standard. [Internet]. Available from: <http://www.ryt9.com/s/prg/969039>.
- Karat, I., Rattanachuwong, P. & Tunkaew, S. (2015). Guidelines for environment management of Pa Ngae Early Childhood Development Center. *Graduate School Journal Chiang Rai Rajabhat University* , 8 (18), 212-224.(in Thai)
- Kadsing, V.(1995). Average with interpretation; News, research, education.
- Kaewkitipong, L. , Chen, C.C. , & Ractham, P. (2016). A community-based approach to sharing knowledge before, during, and after crisis events: A case study from Thailand. *Comput Human Behav.* 54, 653-66. (in Thai)

- Lamjang, N., & Amdonkloy, S. (2017). A Study of State and Guideline for Personnel Administration in Schools under The Local Government Sukhothai. *Humanities and Social Sciences Journal of Graduate School, Pibulsongkram Rajabhat University*, 11(1), 36-51. (in Thai)
- Madwungsang, S., Pinyoanuntapong S., Pinyoanuntapong, B., & Boonthima, R. (2017). A Study of Health Behavior Promotion Model of Preschool Children. *Community Health Development Quarterly Khon Kaen University*, 5 (1), 55-76. (in Thai)
- Mitrsuphap, N., Khoomkhinam, T., Phengsawat, W., & Steannoppakao, P. (2018). The Strategic Management Model Affecting Operational Effectiveness of the Child Development Centers under the Sub-district Municipalities in the Upper Northeast Region of Thailand. *Nakhon Phanom University Journal*, 8(1), 67-75. (in Thai)
- Neuman, W. L. (1991). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches*. Boston: Allyn and Bacon.